

Q.P. Code: 00003947

[Time:3.00 Hrs]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1 Attempt any TWO (2) sub-questions: 20
- a. Explain the concepts of growth and development and discuss the relationship between them.
 - b. Discuss the Neo-Liberal Economic approach of development.
 - c. What is development? Examine the various modernisation theoretical approaches to understand development
- Q.2 Attempt any TWO (2) sub-questions: 20
- a. What is Human Development Index (HDI)? Discuss the major components of HDI
 - b. What is a Case Study? Explain the significance of using a case study method.
 - c. What is a Questionnaire? What are the techniques for constructing a questionnaire?
- Q.3 Attempt any TWO (2) sub-questions: 20
- a. Write an essay on land acquisition.
 - b. Examine the issues related to displacement, resettlement and rehabilitation.
 - c. Discuss the recent resistance movements in India.
- Q.4 Attempt any TWO (2) sub-questions: 20
- a. Discuss the eco-friendly practices adopted at Ankoli (Solapur), Maharashtra.
 - b. Discuss the Mendha Lekha Experiment in community conservation.
 - c. Explain the case study of Hiware Bazar, Ahmednagar in adopting alternative development initiatives.
- Q.5 Write short notes on any (2) TWO sub-questions: 20
- a. Evolution and social change
 - b. Dependency Theory
 - c. Forest Rights Act, 2006
 - d. People-centric development

[वेळ: ३ तासा]

[गुण: १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ कोणत्याही (२) दोन उप-प्रश्नांचा प्रयत्न करा: २०
- अ) वाढ आणि विकासाच्या संकल्पना स्पष्ट करा. त्यांच्यातील संबंधांवर चर्चा करा.
- ब) विकासाचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) विकास म्हणजे काय? विकास समजून घेण्यासाठी विविध आधुनिकीकरण सैद्धांतिक दृष्टिकोन तपासा
- प्र.२ कोणत्याही (२) दोन उप-प्रश्नांचा प्रयत्न करा: २०
- अ) मानव विकास निर्देशांक (HDI) म्हणजे काय? HDI च्या प्रमुख घटकांची चर्चा करा.
- ब) केस स्टडी म्हणजे काय? केस स्टडी पद्धत वापरण्याचे महत्त्व समजावून सांगा.
- क) प्रश्नावली म्हणजे काय? प्रश्नावली तयार करण्यासाठी कोणती तंत्रे आहेत?
- प्र.३ कोणत्याही (२) दोन उप-प्रश्नांचा प्रयत्न करा: २०
- अ) भूसंपादनावर निबंध लिहा.
- ब) विस्थापन, पुनर्वसन आणि पुनर्वसन संबंधित समस्यांचे परीक्षण करा.
- क) भारतातील प्रतिकार चळवळींची चर्चा करा.
- प्र.४ कोणत्याही (२) दोन उप-प्रश्नांचा प्रयत्न करा: २०
- अ) अंकोली (सोलापूर), महाराष्ट्र येथे अवलंबलेल्या पर्यावरणपूरक पद्धतींची चर्चा करा.
- ब) सामुदायिक संवर्धनातील मेंढा लेखाच्या प्रयोगाची चर्चा करा
- क) पर्यायी विकास उपक्रमांचा अवलंब करताना हिवरे बाजार, अहमदनगरचा केस स्टडी स्पष्ट करा.
- प्र.५ कोणत्याही (२) दोन उप-प्रश्नांवर लहान टिपा लिहा: २०
- अ) उत्क्रांती आणि सामाजिक बदल
- ब) अवलंबित्व सिद्धांत
- क) वन हक्क कायदा, २००६
- ड) लोककेंद्रित विकास
